

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2002 m. lapkričio 19 d. nutarimu Nr. 1817
(Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2020 m. d. nutarimo Nr.
redakcija)

ŽUVINTO BIOSFEROS REZERVATO NUOSTATAI

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Žuvinto biosferos rezervato nuostatai (toliau – nuostatai) nustato Žuvinto biosferos rezervato (toliau – biosferos rezervatas) steigimo tikslus, išskirtinę vertę, apsaugos ypatumus, valdymo, apsaugos ir tvarkymo organizavimo principus.

2. Veiklą biosferos rezervate reglamentuoja Lietuvos Respublikos specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas, Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, Žuvinto biosferos rezervato planavimo schema (ribų ir tvarkymo planai), nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, kultūros paveldo objektų tipiniai ir individualūs apsaugos reglamentai.

3. Nuostatuose naudojamos sąvokos:

3.1. **kraštovaizdžio estetinė vertė** – bendraisiais estetikos kriterijais išreiškiamos natūraliai susiformavusio ir natūralų pobūdį išlaikiusio ar žmogaus veiklos sukurto ir jo sambūvį su aplinka atspindinčio kraštovaizdžio savybės;

3.2. **lankomi objektai** – paveldo objektai, kiti saviti kraštovaizdžio objektai ir kompleksai, savitų reiškinių vietos;

3.3. **mažieji kraštovaizdžio architektūros elementai** – informacijai skirti skydai, stendai, informaciniai ženklai ir riboženkliai; šiukšliadėžės; dviračių stovai, sūpynės, laipynės, dekoratyvinės skulptūros, šviestuvai; atraminės sienelės, tvorelės, platformos, pakylės; laiptai, lieptai, tilteliai, pavėsinės (stoginės), kiti teritorijos vieningo stiliaus tvarkymo ir puošybos objektai;

3.4. **mokomasis takas** – edukacinis pėsčiųjų takas, kuriame, pateikiant mokomąją ir (ar) aiškinamąją informaciją, mokoma suvokti gamtos vertybes ir reiškinius, ugdomas tinkamas elgesys gamtoje. Šalia mokomojo tako gali būti įrengta informacinių elementų (stendų, rodyklių, užrašų);

3.5. **pažintinis takas** – pėstiesiems, nemotorinių transporto priemonių naudotojams ar žirgų turizmui įrengtas takas, skirtas susipažinti (aplankyti) su lankomais objektais, savitais regionais; šalia jo gali būti įrengta informacinių ir mažųjų kraštovaizdžio architektūros elementų;

3.6. kitos šiuose Nuostatuose vartojamos sąvokos atitinka Saugomų teritorijų įstatyme, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, Lietuvos Respublikos turizmo įstatyme, Lietuvos Respublikos miškų įstatyme vartojamas sąvokas.

II SKYRIUS BIOSFEROS REZERVATO STEIGIMO TIKSLAI IR IŠSKIRTINĖ VERTĖ

4. Biosferos rezervato steigimo tikslai:

4.1. įgyvendinti tarptautinę biosferos pokyčių stebėsenos (monitoringo) programą;

4.2. sukurti ir vykdyti reprezentatyvią kompleksinės ekologinės stebėsenos (monitoringo) sistemą – stebėti, kontroliuoti, prognozuoti gamtinių sistemų pokyčius;

4.3. atlikti tyrimus ir eksperimentus, susijusius su ekosistemų, buveinių ir rūšių apsauga, atkūrimu ir tvariu naudojimu;

4.4. analizuoti žmogaus veiklos poveikį natūralioms ekosistemoms;

4.5. užtikrinti gamtinių kompleksų apsaugą: išsaugoti gamtinės ekosistemos stabilumą ir biotos komponentus, iš jų Žuvinto pelkinį kompleksą, Žaltyčio ežerą, vandens paukščių perėjimo ir apsistojimo migracijų metu vietas juose, etalonines drėgnų plačialapių miškų bendrijas Buktos miško masyve, saugomų rūšių augalų ir pievų bendrijas, miškų, pelkių ir pievų paukščius ir jų buveines, išlikusią Amalvo pelkės dalį ir ežerą – zoologiniu ir botaniniu požiūriais vertingą teritoriją, atkurti sunaikintus ar pažeistus gamtos kompleksus ir objektus;

4.6. užtikrinti gamtos išteklių subalansuotą naudojimą ir atkūrimą;

4.7. plėtoti ekologinį švietimą, skatinti gamtos apsaugos idėjas;

4.8. sudaryti sąlygas organizuoti pažintinį, mokomąjį turizmą, skirtą mokslui ir mokymui tam skirtose vietose.

5. Biosferos rezervato išskirtinę vertę formuoja:

5.1. Žuvinto pelkinis kompleksas – didžiausia Lietuvoje, mažai ūkinės veiklos pakeista šlapynė, apimanti aukštapelkę, eutrofinį Žuvinto ežerą ir juos supančias žemapelkes, tarpines pelkes, šlapias aliuvines pievas bei sudarantis tinkamas sąlygas didelei saugomų augalų ir gyvūnų rūšių įvairovei;

5.2. Žuvinto, Žaltyčio ežerai su vienomis gausiausių šalyje perinčių didžiųjų baublių (*Botaurus stellaris*), nendrinių lingių (*Circus aeruginosus*), plovinių vištelių (*Porzana parva*) populiacijomis, didele kitų perinčių paukščių rūšių įvairove, visų pirma žasinių ir tilvikinių paukščių;

5.3. seniausia Lietuvoje ir vienintelė šalies gilumoje žinoma meldinės nendrinukės (*Acrocephalus paludicola*) populiacija;

5.4. migruojančių žasų ir kitų vandens paukščių rūšių bei pilkųjų gervių (*Grus grus*) sankaupos Žuvinto, Žaltyčio, Amalvo ežeruose ir pelkiniuose kompleksuose, ir apylinkėse;

5.5. Buktos miškas, išlaikęs natūralios ekosistemos bruožus, su retų paukščių rūšių, pirmiausia geninių ir plėšriųjų paukščių, gervių populiacijomis ir augalų rūšių įvairove.

III SKYRIUS

BIOSFEROS REZERVATO APSAUGOS IR TVARKYMO ORGANIZAVIMO YPATUMAI, TAIKOMI VISOSE BIOSFEROS REZERVATO FUNKCINIO PRIORITETO ZONOSE

6. Biosferos rezervato apsauga ir tvarkymas, veiklos reglamentavimas siejamas su funkcinio prioriteto zonomis, nustatytomis biosferos rezervato planavimo schemose (ribų ir tvarkymo plane), ir kraštovaizdžio tvarkymo zonomis, nustatytomis biosferos rezervato planavimo schemos tvarkymo plane. Kraštovaizdžio tvarkymo zonose teritorijos naudojamos ir apsauga reguliuojama pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu tvirtinamą Saugomų teritorijų tipinį apsaugos reglamentą.

7. Biosferos rezervate skatinama:

7.1. saugomų rūšių apsaugos priemonių įgyvendinimas:

7.1.1. gamtos paveldo objektų tyrimas ieškant efektyvesnių jų išsaugojimo ir naudojimo būdų, naujų vertingų objektų paieška ir įteisinimas, konkrečių apsaugos ir tvarkymo priemonių įgyvendinimas;

7.1.2. gamtotvarkos priemonių įgyvendinimas, ūkininkavimo formos, palaikančios palankią buveinių ir saugomų rūšių apsaugos būklę;

7.1.3. miškų ekosistemų apsaugos funkcijų stiprinimas didinant biologinę įvairovę. Konservacinės ir ekologinės apsaugos funkcinio prioriteto zonose miško kirtimo biržėse atkuriant mišką prioritetas teikiamas savaiminiam miško atsikūrimui;

7.2. veikla, palaikanti arba atkurianti tradicinius gamtinės aplinkos elementus:

- 7.2.1. pažeistų ekosistemų atstatymas atkuriant natūralų hidrologinį režimą;
- 7.2.2. ekstensyvus natūralių ir pusiau natūralių pievų ir ganyklų naudojimas, užtikrinantis jų išsaugojimą ir atkūrimą;
- 7.2.3. invazinių rūšių paplitimo naujų židinių prevencija arba išplitusių naikinimas;
- 7.3. teritorijos pritaikymas lankymui, pažintiniam ir mokomajam turizmui pagal biosferos rezervato planavimo schemos tvarkymo plano sprendinius, atsižvelgiant į kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių išsaugojimo reikalavimus.
- 8. Rekonstruojant esamas ne aukštesnės kaip 110 kV įtampos elektros perdavimo linijas, jas tiesti rekomenduojama požeminiais kabeliais.
- 9. Draudžiama informacijos ir reklamos skydus, standus kabinti ar kitaip tvirtinti ant medžių, gamtos ir kultūros paveldo objektų, įrengti juos gamtos paveldo objektų vizualinės apsaugos zonose, išskyrus informacinių standų apie pačius gamtos ir kultūros paveldo objektus įrengimą bei krypties nuorodas pažintiniuose takuose. Išorinė reklama kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose įrengiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos kultūros ministro nustatytomis Reklamos kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose ir apsaugos zonose įrengimo taisyklėmis.
- 10. Gamtos paveldo objektų teritorijose neleidžiama įveisti miško.
- 11. Miškai tvarkomi, naudojami ir atkuriami vadovaujantis Miškų įstatymo nuostatomis.
- 12. Biosferos rezervate medžioklė vykdoma vadovaujantis medžioklę reglamentuojančiais teisės aktais.
- 13. Skatinamas invazinių rūšių, lapių, kranklių ir pilkųjų varnų gausos reguliavimas.

IV SKYRIUS

APSAUGOS IR TVARKYMO ORGANIZAVIMO YPATUMAI, TAIKOMI KONSERVACINIO FUNKCINIO PRIORITETO ZONOJE (REZERVATUOSE IR DRAUSTINIUOSE)

- 14. Be veiklos reglamentavimo, nurodyto Saugomų teritorijų įstatyme ir Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme, biosferos rezervato gamtiniuose rezervatuose leidžiama vykdyti šią veiklą:
 - 14.1. eksponuoti, pritaikyti lankymui gamtos kompleksus ir objektus, įrengti mokomuosius takus;
 - 14.2. vietos gyventojams uogauti (spanguoliauti) šia tvarka:
 - 14.2.1. uogauti (spanguoliauti) biosferos rezervato planavimo schemos tvarkymo plane nustatytuose plotuose leidžiama gyventojams, Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka deklaravusiems gyvenamąją vietą Lazdijų, Alytaus ir Marijampolės rajonų savivaldybių Naujavalakių, Ažuolinių, Žuvintų, Aleknonių, Grinkiškių, Liepakojų, Riečių, Šernų, Miknonių, Vidgirėlių, Daukšių, Liūlišio ir Kumečių kaimuose ir turintiems su savimi asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus;
 - 14.2.2. uogauti (spanguoliauti) leidžiama šviesiuoju paros metu (iki 17 valandos) dviejų dienų laikotarpyje (savaitgalį);
 - 14.2.3. uogavimo (spanguoliavimo) pradžią nustato Žuvinto biosferos rezervato direkcija (toliau – Direkcija), atsižvelgdama į spanguolių sunokimą, ir šią informaciją paskelbia viešai ne vėliau kaip prieš 10 kalendorinių dienų iki uogavimo (spanguoliavimo) pradžios;
 - 14.3. grybauti leidžiama Buktabalės ir Liūliškyinės gamtiniuose rezervatuose gyventojams, Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka deklaravusiems gyvenamąją vietą Lazdijų ir Marijampolės rajonų savivaldybių Vartų, Naujavalakių, Pabuktės, Paželsvių ir Kumečių kaimuose ir gyvenantiems Žuvinto biosferos rezervato teritorijoje ir turintiems su savimi asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus, nuo rugpjūčio 1 iki rugsėjo 30 d.
- 15. Lankymosi Biosferos rezervato gamtiniuose rezervatuose reikalavimai:

15.1. mokslo tiriamaisiais tikslais lankytis ir rinkti gamtinę medžiagą ir duomenis, vykdyti stebėjimus leidžiama tik specialistams, kurių darbo ar studijų sritis yra susijusi su gamtos tyrimais. Lankymosi laikas ir vieta raštu derinama su Direkcija. Prašymai Direkcijai kartu su mokslo, mokymo ar kitų institucijų patvirtintomis tyrimų programomis teikiami ir nagrinėjami Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 „Dėl Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės) nustatyta tvarka ir terminais. Direkcija sprendimą dėl tyrimų programos ir lankymosi mokslo tiriamaisiais tikslais sąlygų derinimo ar nederinimo priima įvertinusi, ar planuojama veikla nepakenks saugomos vertybėms;

15.2. leidžiamas lankymasis gamtiniuose rezervatuose mokomaisiais tikslais (lankytojų grupių ar pavienių asmenų lankymasis, siekiant susipažinti su gamtiniame rezervate saugomais gamtos kompleksais ir objektais) tik lydint Direkcijos specialistui. Tokio lankymosi metu draudžiama paimti ir išsinešti gyvūnus, augalus ar grybus;

15.3. pažintiniais tikslais gamtiniuose pažintiniuose takuose šviesiuoju paros metu (praėjus valandai po saulės patekėjimo ir likus valandai iki saulės laidos) leidžiama lankytis savarankiškai (be Direkcijos specialisto palydos) pavieniams asmenims ir grupėms iki 20 žmonių. Apie lankymąsi gamtiniuose pažintiniuose takuose organizuotomis grupėmis, didesnėmis nei 20 žmonių, būtina iš anksto informuoti Direkciją (raštu, telefonu ar elektroniniu paštu);

15.4. limituotos žvejybos tikslais Žuvinto gamtiniame rezervate gali lankytis tik vietos gyventojai, kurie Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo nustatyta tvarka yra deklaravę gyvenamąją vietą kaimuose ir viensėdžiuose, besiribojančiuose su Žuvinto gamtiniu rezervatu. Žvejyba leidžiama tik nuo ledo nuo gruodžio 1 d. iki vasario 1 d. kartą per savaitę (šeštadieniais) nuo 8 val. iki saulės nusileidimo (vadovaujantis įrašais kalendoriuje), laikantis aplinkos ministro patvirtintų Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklių. Limituotos žvejybos tikslais besilankantys vietos gyventojai privalo su savimi turėti asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus;

15.5. skraidyti virš Žuvinto gamtinio rezervato žemiau nei 1 km aukštyje nuo rugpjūčio 1 d. iki spalio 15 d. leidžiama turint Direkcijos pritarimą raštu. Jis išduodamas Direkcijai atsižvelgus į galimą poveikį migruojančių paukščių sankaupoms. Skraidyti orlaiviais nelaimių, paieškos, gelbėjimo ir karinės jėgos naudojimo taikos metu atvejais Direkcijos pritarimo nereikia.

16. Lankymosi Biosferos rezervato gamtiniuose draustiniuose reikalavimai:

16.1. Kiaulyčios botaniniame – zoologiniame draustinyje ir Liepakojų botaniniame draustinyje, siekiant išsaugoti maldinės nendrinukės perimvietes ir migruojančių gervių susitelkimo vietas, lankytis leidžiama nuo gegužės 1 d. iki rugpjūčio 31 d., taip pat vykdant žemės ūkio ir gamtotvarkos darbus, aplinkos tyrimo, aplinkos monitoringo, mokslo tiriamuosius darbus, kompleksinę miškų ūkio veiklą, aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, valstybinę saugomų teritorijų kontrolę, ekstremaliųjų įvykių ir (ar) avarių padarinių likvidavimo darbus;

16.2. Žaltyčio botaniniame – zoologiniame draustinyje, siekiant išsaugoti perinčių ir migruojančių vandens paukščių populiacijas, plaukioti valtimis ir iš jų žvejoti leidžiama nuo lapkričio 1 d. iki kovo 1 d., užšalus ežerui – leidžiama poledinė mėgėjiška žūklė, žūklė nuo kranto leidžiama tik biosferos rezervato planavimo schemos tvarkymo plane nustatytose vietose;

16.3. Amalvo botaniniame – zoologiniame draustinyje, siekiant išsaugoti perinčių vandens paukščių populiacijas, leidžiama plaukioti valtimis ir žvejoti nuo liepos 15 d. iki kovo 1 d.

V SKYRIUS

APSAUGOS IR TVARKYMO ORGANIZAVIMO YPATUMAI, TAIKOMI EKOLOGINĖS APSAUGOS, EKOSISTEMŲ ATKŪRIMO IR ŽEMĖS ŪKIO VEIKLOS FUNKCINIO PRIORITETO ZONOSE

17. Ekosistemų atkūrimo zonoje gamtinės ekosistemos atkuriamos pagal saugomų teritorijų planavimo dokumentus, įgyvendinant numatytas saugomų rūšių ir natūralių buveinių apsaugos priemones.

18. Žemės ūkio veiklos zonose rekomenduojama ir skatinama ekologinė žemdirbystė, ūkininkaujama nepažeidžiant saugomų rūšių ir natūralių buveinių apsaugos reikalavimų.

VI SKYRIUS

BIOSFEROS REZERVATO VALDYMO, APSAUGOS IR TVARKYMO ORGANIZAVIMAS

19. Biosferos rezervato valdymą, apsaugą ir tvarkymą pagal kompetenciją organizuoja Direkcija.

20. Direkcijos savininko teises ir pareigas įgyvendina Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – Tarnyba). Direkcija yra juridinis asmuo, turi antspaudą su savo pavadinimu ir sąskaitą banke.

21. Direkcijai vadovauja biosferos rezervato direktorius, kurį Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka skiria pareigoms ir atleidžia iš pareigų Tarnybos direktorius.

22. Direkcija atlieka funkcijas, numatytas Saugomų teritorijų įstatyme ir kituose teisės aktuose.
